

Yttrande Arkivutredningen

Dnr: Ku2019/02112/KL

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2019:58 Härifrån till Evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning

Sammanfattning

De fyra föreningsarkiven i Västra Götalands län, Älvsborgs Förenings- och lokalhistoria, Bohusläns föreningsarkiv, Föreningsarkivet i Sydvästra Götaland och Skaraborgs föreningsarkiv vill i denna gemensamma skrivelse inkomma med remissvar.

Vi ser framemot att den enskilda sektorn äntligen får plats i arkivlagen. Arkivutredningen har resulterat i att de enskilda arkiven lyfts fram.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till arkivlagen

§ 1

Under § 1 slår utredningen fast vad lagen skall syfta till, vi ställer oss helt bakom detta - Trygga tillgången till allmänna handlingar, främja tillgången av kulturarvet, och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling.

§ 2

Ändamålen med arkiven; här framgår det att arkiven är en del av kulturarvet, att arkiven ska bevaras, struktureras och förvaltas för att tillgodose – Rätten att ta del av allmänna handlingar, Behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, och Forskningens behov.

Föreningsarkiven innehåller handlingar med lokalt kulturhistoriskt intresse och är en viktig del av vårt kulturarv. Denna lag kommer att ge de enskilda arkiven ett större utrymme inom kulturarvet, arkivhandlingarna kommer att värderas högre än tidigare.

§ 3

Lagens tillämpningsområde; under denna paragraf finns meningen ”För sådana enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel gäller 7§ andra stycket och 14§”. Här tydliggörs att de enskilda arkiven ska omfattas av den nya arkivlagen. Här framgår det att vi faktiskt omfattas av lagen, det är mycket positivt.

§ 7

Tillgänglighet; lagen uppdrar åt de enskilda arkivinstitutionerna att verka för ett tillgängligt och brukat kulturarv i det lokala samhället. Detta stämmer bra överens med våra uppdrag.

§ 14

Myndigheternas och de enskilda arkivinstitutionernas rapporteringsskyldighet; Det är bra att lagen tydliggör att både myndighets- och enskilda arkivinstitutioner ska lämna in uppgifter till ett nationellt arkivdatasystem.

Förslag till arkivförordning

1.3 Förslag till förordning om statsbidrag till arkivcentrum

Vi ser positivt på möjligheten att man kan få statsbidrag till projekt och till utveckling av arkivcentrum.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:1593) med instruktion för Riksarkivet

§ 5.7

Vad gäller Riksarkivets uppdrag, anser vi att det är bra att Riksarkivet får i uppdrag att tillhandahålla och förvalta ett nationellt arkivinformationssystem, samt verka för en så bred anslutning som möjligt till systemet. Utvecklingen av systemet behöver dock ske i samarbete med övriga arkivsverige för att det ska bli användbart för enskilda arkivinstitutionerna. Dessutom behöver det vara användarvänligt, inte bara arkivkunig förvaltning, utan också för en kulturarvsintresserad allmänhet. Ett tillägg i formuleringen vore önskvärd, där det framgår att utvecklingen av systemet sker i samarbete med övriga arkivsverige; detta för att uppnå ökad sökbarhet och tillgänglighet.

4 Beskrivning av arkivsektorn

4.5 Den Enskilda arkivsektorn

4.5.1 Samlingsbegreppet enskilda arkiv

Arkivutredningen diskuterar möjligheten att ändra begreppet enskilda arkiv till privata arkiv, utifrån ett förslag från Riksarkivet. Föreningsarkiven håller med om att begreppet enskilda arkiv är problematiskt, och att många saknar förståelse för dess innebörd. Däremot anser vi att förslaget om att byta ut *enskilda* mot *privata* arkiv minskar förståelsen ytterligare. De enskilda arkiven är en viktig del av det gemensamma kulturarvet, och tillgängligheten till dem behöver stärkas. Att övergå till begreppet privata arkiv, signalerar för många att handlingarna inte är tillgängliga för forskning, utan att det är privata handlingar. Diskussionen kring vilket begrepp som ska användas i framtiden bör föras fortsatt, men vi anser inte att en ändring skall ske innan begreppsterminologin blivit mer genomlyst.

4.5.6 Utmaningar för den enskilda sektorn

Vi delar utredningens uppfattning om att finansieringen av de enskilda arkiven, samt samhällets digitala transformation, är två av de största utmaningarna som sektorn står inför. Detta håller särskilt vid arbetet med ett långsiktigt digitalt bevarande, vilket kräver både kompetensutveckling och ekonomiska förutsättningar.

Finansieringen av arkivinstitutionerna är proportionellt väldigt liten jämfört med övriga kulturinstitutioner som finansieras genom kultursamverkansmodellen. Det blir i ekonomiskt svaga tider extra kännbart då den statliga delen regleras utifrån vad den regionala politiken prioriterar vid fördelningen. Finansieringen av denna verksamhet, som inte handlar om produktion av kulturupplevelser, utan om bevarande och tillgängliggörande av handlingar som enligt remissförslaget skall vara lagstadgat, har stort behov av att utredas vidare!

Den digitala utmaningen diskuteras på flera olika sätt i utredningen, men framförallt är det digitaliseringen av befintligt material som lyfts. De fyra föreningsarkiven ser positivt på att man vill stimulera digitalisering av dessa handlingar, men den största utmaningen för de enskilda arkiven ligger i att kunna ta emot och bevara handlingar som *fötts digitalt*. I dagsläget kan institutionerna endast ta emot analogt material och risken att vi förlorar viktig samtida information från civilsamhället är uppenbar. Detta område har inte problematiserats i tillräckligt hög grad i utredningen och vi förslår därför att man ger Regionerna, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet eller Myndigheten för digital förvaltning, uppdraget att bistå de regionala arkiven med detta.

Föreningsarkiven ställer sig positiva till förslaget om att höja statsbidragen för att trygga vår verksamhet och stärka vår roll inom kultursamverkanmodellen.

Föreningsarkiven i Västra Götalandsregionen

Kjell Richardsson
Ordförande
Älvsborgsarkivet Förenings- och lokalhistoria

Ola Wirtberg
Ordförande
Skaraborgs föreningsarkiv

Christian Persson
Ordförande
Bohusläns föreningsarkiv

Kaisa Blank Nordmark
Ordförande
Föreningsarkivet i Sydvästra Götaland